

Maciej Duda
Piotr Chorbot

Ogólnopolska konferencja naukowa „Międzynarodowa przestępczość przeciwko środowisku naturalnemu współczesnym wyzwaniem dla organów ścigania. 25 lat CITES w Polsce”.

Szczytno, 15–16 czerwca 2015 r.

Jedną z pionierskich i dynamicznie rozwijających się gałęzi kryminologii jest tzw. zielona kryminologia. Autorzy zajmujący się tą problematyką stawiają sobie za cel badanie zagrożeń ekologicznych występujących w wyniku działalności przestępczej na płaszczyźnie przestępczości przeciwko środowisku naturalnemu. W tym obszarze pojawiają się wyrafinowane formy aktywności przestępczej, których rozpoznawanie, wykrywanie i przeciwdziałanie jest utrudnione z uwagi na niewielką ilość tych przestępstw w stosunku do ogólnej liczby przestępstw, zarówno w Polsce, jak i w Europie. Niewątpliwie takie cechy, jak: hermetyczność, wyspecjalizowanie oraz, nierzadko, funkcjonowanie sprawców w ramach zorganizowanych struktur przestępczych powodują, że obecnie marginalna przestępczość się rozwija i powstają jej nowe formy. Zauważalne jest również to, że przestępczość przeciwko środowisku jest niesłusznie kwalifikowana w obszarze tzw. przestępstw bez ofiar oraz stereotypowo odbierana jako mniej groźna niż klasyczna przestępczość kryminalna. Zadaniem kryminologii jest wskazywanie obszarów zagrożonych zjawiskami patologicznymi i podejmowanie inicjatyw mających na celu przeciwdziałanie ich powstawaniu. Jednym z elementów takiej działalności jest prowadzenie badań naukowych oraz organizowanie konferencji, podczas których możliwa jest wymiana informacji o pojawiających się nowych formach i technikach przestępczych. Zielona kryminologia, wykraczając poza ramy tradycyjnej kryminologii, prezentuje interdyscyplinarne, innowacyjne i nieszablonowe podejście do współczesnych zagrożeń ekologicznych. Skala i dynamika zjawisk kryminalnych występujących na płaszczyźnie szeroko rozumianej ochrony środowiska wymaga podjęcia zintensyfikowanych działań właściwych służb, instytucji, organów, szczególnie wobec faktu funkcjonowania i działania w tym obszarze zorganizowanych grup przestępczych o charakterze transgranicznym, transkontynentalnym lub wręcz globalnym. Jednocześnie zgodnie z regułą, że praktyka bez teorii jest ślepa, a teoria bez praktyki bezcelowa, konieczne jest opracowanie naukowych podstaw do podejmowania działań w tych obszarach.

25. rocznica ratyfikowania przez Polskę konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora* – CITES), sporządzona w Waszyngtonie 3 marca 1973 r., była znakomitą okazją do zorganizowania spotkania naukowego poświęconego podsumowaniu dotychczasowego dorobku nauki i praktyki w obszarze ochrony środowiska naturalnego. Konferencja zorganizowana wspólnie przez Wydział Administracji Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Katedrę Kryminologii i Polityki Kryminalnej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Biuro Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji odbyła się w dniach 15–16 czerwca w Bibliotece Głównej Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

Celem konferencji było podjęcie dyskusji w gronie praktyków i przedstawicieli nauki na temat roli oraz zadań organów administracji publicznej w ochronie środowiska naturalnego, a także zwalczania zorganizowanych form przestępczości przeciwko środowisku. Analizie zostały poddane również regulacje prawne dotyczące powyższej tematyki. Współczesne prawo ochrony środowiska jest bowiem obszernym zbiorem przepisów administracyjnych i karnych, zwłaszcza podlegających zmianom kreowanym przez instytucje europejskie i organy międzynarodowe, które to przepisy łącznie mają zapewnić realizację jednego z podstawowych zadań państwa, jakim jest zapewnienie obywatelom bezpiecznego, wolnego od zanieczyszczeń i skażeń, środowiska naturalnego. Wiele przepisów karnych z zakresu ochrony środowiska, odnoszących się m.in. do niewłaściwego gospodarowania odpadami, zanieczyszczeń i zniszczeń w świecie roślinnym i zwierzęcym, to tylko jeden z aspektów ochronnych.

Przedsięwzięcie zorganizowane w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie było adresowane do przedstawicieli ośrodków naukowych, instytucji i organów administracji rządowej, samorządowej, organizacji działających na rzecz ochrony zwierząt i środowiska naturalnego, a zwłaszcza do organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Celem organizatorów konferencji było również stworzenie forum wymiany poglądów i dobrych praktyk pomiędzy przedstawicielami podmiotów, które wzięły udział w tym wydarzeniu. Konferencja umożliwiła również dyskusję na temat zróżnicowanych form przestępczości przeciwko środowisku, koncepcji ochrony środowiska naturalnego oraz filozofii ochrony przyrody, w tym problematyki etycznego traktowania zwierząt.

Patronat nad konferencją objął I zastępca komendanta głównego Policji nadinsp. Mirosław Schossler. W skład Komitetu Naukowego weszli: insp. dr Piotr Bogdański (przewodniczący) – komendant-rektor WSPol, dr hab. Tomasz Aleksandrowicz – prof. WSPol, mł. insp. dr Janusz Bryk – dziekan Wydziału Administracji WSPol, dr hab. Ewa Czech – prof. WSPol, kom. dr hab. Jacek Dworzecki – prof. WSPol, nadkom. dr Dominik Hryszkiewicz – dyrektor Instytutu Nauk Społecznych Wydziału Administracji WSPol, doc. JUDr. PhD. Stanislav Križovský – dyrektor Instytutu Bezpieczeństwa, Prawa i Prewencji Kryminalnej – Wyższa Szkoła Zarządzania Bezpieczeństwem w Koszycach, doc. JUDr. PhD Lucia Kurilovská – rektor Akademii Korpusu Policji w Bratysławie, nadkom. dr Dorota Mocarska – dyrektor Instytutu Prawa i Administracji Wydziału Administracji WSPol, insp. dr hab. Izabela Nowicka – prof. Współ, prorektor ds. studenckich WSPol, dr Juliusz Piwowski – rektor Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, dr hab. Wiesław Pływaczewski – prof. UWM, prof. WSPol, Doc Mgr. Ing., Ph.D. Radomír Ščurek – kierownik Katedry Służb Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego Uniwersytetu Technicznego w Ostrawie, insp. Mariusz Wiatr – dyrektor Biura Służby Kryminalnej KGP, mł. insp. Krzysztof Kot – naczelnik Wydziału do Walki z Przestępczością Gospodarczą BSK KGP, plk. JUDr. Ph.D David Zámek – dziekan Wydziału Bezpieczeństwa i Prawa, Akademii Policji Republiki Czeskiej w Pradze.

Komitet Organizacyjny stanowili: dr Monika Kotowska, mgr Joanna Narodowska, nadkom. dr Aleksandra Nowak, nadkom. dr Monika Porwisz, mgr Maciej Duda, podinsp. Sławomir Miszkiewicz oraz podkom. Wojciech Bilewicz.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonała insp. dr Danuta Bukowiecka – zastępca komendanta-prorektora WSPol w Szczytnie. W pierwszym dniu konferencji obrady zostały podzielone na trzy sesje plenarne. Przewodniczącymi pierwszej sesji zatytułowanej „Konwencja waszyngtońska. Przestępczość przeciwko dzikiej faunie

i florze” byli: kom. dr hab. Jacek Dworzecki oraz doc. JUDr., PhD Stanislav Križovský. W tej części swoje wystąpienia przedstawili:

- prof. dr hab. Wiesław Pływaczewski (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – *Współpraca policji w zakresie przeciwdziałania przestępczości przeciwko faunie i florze – bilans dokonań z perspektywy Konwencji Waszyngtońskiej*,
- Bogdan Meina (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie) – *Rola i zadania inspekcji ochrony środowiska w zakresie kontroli podmiotów korzystających ze środowiska oraz przestrzegania przepisów o ochronie środowiska*,
- Karol Wolnicki (Ministerstwo Środowiska) – *Konwencja Waszyngtońska i przestępczość w zakresie handlu fauną i florą gatunków zagrożonych wyginięciem*,
- dr Piotr Ochman (Uniwersytet Wrocławski) – *Ochrona karna dzikich zwierząt i roślin w Polsce w świetle implementacji konwencji CITES*.

Po krótkiej przerwie rozpoczęto drugą tego dnia sesję pt. „Zadania organów administracji w zakresie ochrony gatunków CITES – aspekty praktyczne” pod przewodnictwem dr. hab. Wiesława Pływaczewskiego i dr. Piotra Ochmana. Panel ten obejmował referaty:

- dr Edyty Drzazgi (Uniwersytet Jagielloński) – *Nielegalny obrót dziką fauną i florą w świetle zielonej kryminologii*,
- nadkom. Wojciecha Jakubowskiego (Komenda Wojewódzka Policji w Bydgoszczy) – *Nielegalny handel okazami CITES*,
- Justyny Alejskiej, mł. ekspert Służby Celnej (Izba Celna w Poznaniu) – *Wpływ edukacyjnej działalności Izby Celnej w Poznaniu na spadek ilości zatrzymanych okazów CITES*,
- kom. dr inż. Małgorzaty Czesak (Izba Celna w Przemysłu) – *Działania Podkarpackiej Służby Celnej w zakresie CITES*,
- Anny Hentrich (Izba Celna w Olsztynie) – *Działania polskiej Służby Celnej w zakresie gatunków zagrożonych wyginięciem w latach 1998–2015*,
- Piotra Chorbota (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego) – *Wyzwania i zagrożenia na płaszczyźnie problematyki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Perspektywa międzynarodowa*.

W trzeciej sesji podjęto problematykę „Humanitarna ochrona zwierząt”. Przewodniczącymi tego panelu byli podinsp. dr hab. Mariusz Nepalski, prof. WSPol, oraz nadkom. dr Aleksandra Nowak. Referaty wygłosili:

- dr Barbara Błońska (Uniwersytet Warszawski) – *Przemoc wobec zwierząt jako przejaw przemocy domowej*,
- dr inż. Elżbieta Zębek (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – *Prawne i organizacyjne instrumenty przeciwdziałania nielegalnej gospodarce odpadami*,
- prof. dr hab. Adam Kupczyk (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego) – *Wybrane przypadki z zakresu: traktowania zwierząt hodowlanych, odnawialnych źródeł energii, opłat klimatycznych (turystyka) i innych w miejscowościach wypoczynkowych*,
- Agnieszka Gruszczynska (Uniwersytet SWPS) – *Idea nowoczesnego ogrodu zoologicznego – regulacje prawne a uwarunkowania etyczne, społeczne i ekonomiczne*,
- Paweł Rawicki (Stowarzyszenie „Otwarte Klatki”) – *Współpraca organizacji ochrony zwierząt i funkcjonariuszy policji przy interwencjach na fermach przemysłowych zwierząt*.

Dyskusje merytoryczne, które wywiązały się po wystąpieniach prelegentów przebiegły również w kuluary i miały swoją kontynuację podczas uroczystej kolacji w jednej ze szczycieńskich restauracji.

W drugim dniu konferencji odbyły się dwie sesje plenarne. Sesja IV poświęcona była zagadnieniu „Nielegalne praktyki związane z odpadami – doświadczenia polskie i międzynarodowe”. Przewodniczącymi obrad byli dr Monika Kotowska oraz dr Mariusz Róg. W tej części konferencji wśród prelegentów znaleźli się:

- kom. dr Paweł Łabuz i st. asp. dr Mariusz Michalski (Centralne Biuro Śledcze Policji, Wyższa Szkoła Prawa i Administracji Rzeszów – Przemyśl, KMP Kielce) – *Aspekty prawnokryminologiczne przestępczości zorganizowanej w sferze gospodarowania odpadami i inwestycjami drogowymi tzw. mafie śmieciowe i autostradowe*,
- Mariusz Karpiński (Nadleśnictwo Szczytno) – *Ochrona przyrody a zagrożenia z nią związane na przykładzie PGL LP Nadleśnictwo Szczytno*,
- kom. dr hab. Jacek Dworzecki (Wydział Administracji WSPol) – *Zadania wybranych formacji mundurowych Republiki Słowackiej w zakresie ochrony środowiska. Zarys*,
- doc. JUDr. PhD Stanislav Križovský (Wyższa Szkoła Zarządzania Bezpieczeństwem w Koszycach) – *Roma and environment. A case study – Community Rudňany*.

Ostatnia, V sesja konferencji została zatytułowana „Rola i zadania organów administracji w zakresie ochrony środowiska, ochrony zwierząt oraz gatunków CITES”. Przewodnictwo panelu objęli insp. dr hab. Izabela Nowicka oraz nadkom. dr Monika Porwisz. W tej części referaty przedstawili:

- dr Mariusz Róg (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) – *Kara pieniężna za usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości*,
- starszy aspirant celny Jarosław Wojewoda – *Izba Celna w Białej Podlaskiej Rola Izby Celnej w Białej Podlaskiej w ochronie gatunków fauny i flory zagrożonej wyginięciem*,
- st. asp. Katarzyna Marczak (Komenda Wojewódzka Policji w Łodzi) – *Przestępczość przeciwko środowisku naturalnemu*,
- insp. dr hab. Izabela Nowicka, nadkom. dr Aleksandra Nowak, nadkom. dr Monika Porwisz (Wydział Administracji WSPol) – *Raport z badań prowadzonych w WSPol i na Słowacji*,
- Jakub Bryk – *Zupa z płetwy rekina – upodobania kulinarne a ochrona zagrożonych gatunków*.

Bogatym doświadczeniem z omawianej dziedziny mogli niewątpliwie się pochwalić na konferencji reprezentanci Służby Celnej. Pojawiły się także postulaty rozważenia zasadności powołania zunifikowanej Straży Ochrony Przyrody, która mogłaby łączyć kompetencje wszystkich dotychczasowych organów. Wielu uczestników konferencji podkreślało rolę organizacji pozarządowych w przeciwdziałaniu patologiom w ochronie środowiska. Zaaprobowano również pogląd, że w przypadku przestępczości przeciwko środowisku od surowości zapadających wyroków istotniejsze jest ujawnianie przestępstw i skuteczne wykrywanie sprawców. W zakresie prewencji natomiast istotną rolę powinna odgrywać edukacja społeczna, w przypadku przestępczości CITES bowiem często występuje nieświadomość karalności takich zachowań, jak np. przywożenie fragmentów rafy koralowej jako pamiątki z podróży, zakup przedmiotów wykonanych z kości słoniowej lub skóry chronionych gatunków zwierząt jako luksusowych prezentów, sprowadzanie do hodowli egzotycznych gatunków papug., które są wymienione w konwencji waszyngtońskiej jako zagrożone wyginięciem.

Podsumowując konferencję, prof. Wiesław Pływaczewski w imieniu organizatorów zwrócił uwagę na brak w niej udziału przedstawicieli prokuratury i wymiaru sprawiedliwości, chociaż zostali na nią zaproszeni. Jest to symptomatyczne, gdyż często, pomimo wysiłku służb i organów na poziomie postępowania przygotowawczego, sprawy są umarzane, a w przypadku spraw sądowych, sprawcy przestępstw są niejednokrotnie uniewinniani. Na stojące przed organami i służbami wyzwania w zakresie przestępczości CITES zwrócił uwagę mł. insp. Krzysztof Kot. Uroczystego zamknięcia konferencji dokonała insp. dr hab. Izabela Nowicka.

Konferencja była interesująca, potrzebna i pionierska. Jej uczestnicy podkreślili konieczność kontynuowania badań nad tytułową tematyką. Przedstawione w wygłoszonych referatach i dyskusjach zagadnienia wskazują bowiem na ogromną skalę i zróżnicowane formy zagrożeń przestępczych uzasadniające dalszą naukową analizę zagadnienia. Warto wspomnieć, że merytoryczny dorobek konferencji zostanie utrwalony w postaci monografii naukowej zawierającej artykuły przygotowane przez uczestników, której ukazanie się jest planowane na jesień bieżącego roku.